

Rötan i Svenska kyrkan

Våren och sommaren 2016 har inte varit någon lysande tid för Svenska kyrkan. Det började med avslöjanden om hur anställda och förtroendevalda gjort många, dyra och till synes omotiverade resor för medlemmarnas kyrkoavgifter. Avslöjandena var dock till antalet relativt få. Vad som kom i dagen var därför sannolikt endast toppen på ett isberg.

Stormen kring de vidlyftiga resorna var inte det enda ovädet. Det har också blåst rejält kring hanteringen av kyrkohandboksförslaget, kring kravet på bojkotter av Israel och kring märkliga förslag till kollektböner. Alltihop tycks på ett frapperande sätt emanera från kyrkokansliet i Uppsala. Den riktigt stora stormen blev den om *#mittkors* och vad många uppfattade som ett uteblivet stöd från kyrkans ledning när det gällde utsatta och förföljda kristna i framför allt Mellanöstern.

#mittkors, som innebar en möjlighet för privatpersoner att uttrycka sin solidaritet med förföljda kristna kom att blotta en stark polarisering i Svenska kyrkan med ett stundom hästskt debattklimat. Initiativet väckte kritik och motkritik. Hos somliga ansågs viljan att bära och visa korset vara detsamma som ett angrepp på muslimer, hos andra uppfattades denna kritik som ett uttryck för total kristen identitetsförlust. Uppenbart är det en avgrund mellan slutsatserna.

Reaktionerna på dels det flitiga resandet, dels kyrkoledningens valhänthet i att stå upp för förföljda kristna och det kristna korset har resulterat i ett mycket stort antal utträden. Av reaktionerna kan man dra slutsatsen att många i besvikelse lämnar en organisation vars ledning framför allt tycks intresserad av politisk opinionsbildning och framhållandet av alla religioners lika värde. Oförståendet inför kritiken har varit kompakt, och saklig kritik har istället framställts som en del i ett hatdrev. Sådana konster övertygar inte, utan undergräver allt mer förtroendet för en självupptagen ledning.

Sammantaget finns det skäl att travestera Marcellus ord i Hamlet: något är ruttet i Svenska kyrkan. Rötan är omfattande, och allt fler ser den. Men varifrån kommer den?

I debatten har många framhållit att de inte längre uppfattar Svenska kyrkan som en *kyrka*. Det är lätt att säga, men ett sådant påstående måste preciseras. Runt om i landets församlingar sker dagligen sådant som en kyrka gör och ska göra, där firas gudstjänst, det undervisas, det bedrivs diakoni och ibland kanske också något som liknar mission. Det finns många hängivna församlingsaktiva, präster, diakoner och medarbetare. Människor kan vittna om att de genom Svenska kyrkans församlingars arbete har mött Kristus och att deras liv har förvandlats. Den relevanta frågan är därför inte *om* Svenska kyrkan är en kyrka, utan snarare *vilket slags* kyrka hon är eller vill vara?

För hundra år sedan var det självklart att Svenska kyrkan var dess stift och församlingar. Så heter det fortfarande i Lagen om Svenska kyrkan, men verkligheten är en annan. Sammanslagningar av församlingar och pastorat har åstadkommit en förskjutning, så att besluten tas allt längre från den lokala nivån. Det som kallas församlingar är i allt större utsträckning administrativa enheter snarare än gudstjänstgemenskaper.

En allt svagare folklig förankring har skapat en upp- och nedvänd pyramid; få människor i botten, men allt fler anställda och förtroendevalda på nivåerna över. Redan namnet Svenska

kyrkan, som ju inte är stort mycket äldre än hundralet år, har åstadkommit ett koncern-tänkande där kyrkokansliet i Uppsala och dess främsta företrädare allt tydligare framträder som representanter för vad som ser ut att vara kyrkans högsta nivå. I en allt mer centraliserad organisation är styret av stor betydelse.

I den senaste debatten framstår det nästan som en upptäckt att Svenska kyrkan är politisk. I själva verket har hon varit det länge. Hon styrs helt politiskt. På alla nivåer, från församlingsråd till kyrkostyrelse, är hon politiskt vald och politiskt styrd.

Det nya är inte att Svenska kyrkan är politisk och styrs politiskt. Det nya är att de politiskt valda nomineringsgrupperna, där Socialdemokraterna är starkast och mest välorganiserade, bland annat genom Socialdemokrater för tro och solidaritet, som tillsammans med ett styrande nätverk – en liten grupp tjänstemän, ämbetsbärare och förtroendevalda – direkt kan prägla Svenska kyrkans vägval. Det är här som fokuseringen på vissa frågor blir begriplig. Till vissa delar är överlappandet av dagordningar till och med organisatoriskt, så exempelvis med företaget Rättvisemärkt/Fairtrade, som ägs av Svenska kyrkan och LO gemensamt.

Svenska kyrkan präglas genomgående av politik, av politiska val, av politisk styrning och av politisk ideologi. Allt mer har detta lett till etablerandet av en åsiktsgemenskap. Utifrån en given dagordning, formulerad av ovan nämnda nätverk i och kring kyrkokansliet, kan det enkelt definieras vilka som är med eller mot, vilka som är innanför eller utanför, vilka som står upp för »det goda» och vilka som inte gör det och därför har förtjänat att misstänkliggöras.

Den gångna debatten har egentligen inte handlat om *#mittkors*, utan om förtroendet för kyrkans ledning. Kritiken har avslöjat en kraftig polarisering där en sida inte tycker att utvecklingen går fort nog, medan en annan uppfattar att inriktningen är helt fel och att kyrkan håller på att bli något annat.

Sedan tidigare är rötan i Svenska kyrkan den politiska styrningen, och den har tilltagit. Det politiska inflytandet är ett problem, oavsett parti. Just nu är Socialdemokraterna det största partiet i kyrkomötet och har därmed det ojämförligt största inflytandet över vägval och positionering.

Svenska kyrkan har en lång tradition av medbestämmande. Det finns många fördelar med ett sådant system. Detta är emellertid inte detsamma som dagens partipolitiska styrning. Det finns naturligtvis de som tycker att dagens system är förträffligt. Det är inte konstigare än att det fanns de som grät när DDR föll samman.

Alla system har några vinnare. Om ambitionen är att fortsatt göra Svenska kyrkan till ett redskap för politisk opinionsbildning är naturligtvis nuvarande system utmärkt. Men det sker till priset av att karaktären av folkkyrka försvinner. Då blir det svårt att samla annat än delar av folket, de människor som sympatiserar med nuvarande inriktning eller dem som i framtiden sympatiserar med den inriktning som den valda majoriteten väljer.

Svenska kyrkans politisering är en verklig röta, och de politiska partiernas inblandning måste därför motarbetas. Fokus måste flyttas från ett kyrkokansli som oegentligt betraktas som en ledningscentral, till stift och framför allt församlingar där det verkliga arbetet utförs.

Kanske kan den senaste tidens diskussion resultera i ett uppvaknande och i en omorientering i denna riktning.